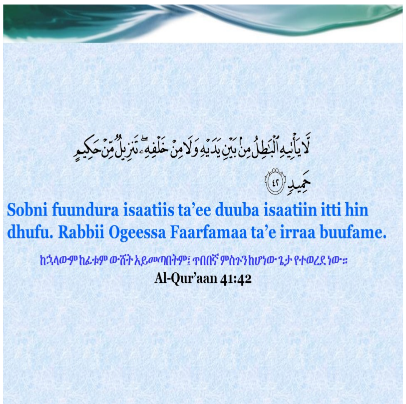

Qurâ€™aanatti Amanuu

Description

Akkuma yeroo darbee jenne kitaabbanitti amanuu jechuun Rabbiin irraa haqaan buâ€™uu isaanii, ergaan kitaabban kanniin keessa jiru dhugaa akka taâ€™ee itti amanuu fi hojii irra oolchudha. Kitaabban Qurâ€™aana dura buâ€™an yeroo ammaa kan jijjiramanii fi micciramaniidha. Kanaafu, kitaabni tokkichi osoo hin jijjiramin hanga Guyyaa Dhumaa turu Qurâ€™aanaa jechuudha. Sababni isaas, kitaaba dhumaa Rabbiin buusedha. Ragaan kanaa maal yoo jettan, karaa lamaan ilaalun ni dandaâ€™ama.

1ffaa-Aqliyyi (sammuun)- Qurâ€™aanni muâ€™ijizaa (raajii) ilmi namaa kophattis taâ€™i walitti qabamanii fakkaata isaa fiduu hin dandeenyedha. Ilmi namaa Qurâ€™aana qopheessun waan hin dandaâ€™amneedha. Eenyullee wanta akka Qurâ€™aanaa seenaa keessatti fidu hin dandeenye. Fiduun ni dandaâ€™ama jedhe namni yaadu yoo jiraate, â€œWanta akka Qurâ€™aanatti qaraâ€™amu fi jechoonni isaa kan walitti galan mee fidiâ€• jennaan. Fakkeenyaf, suuratu al-baqaraa yoo ilaaltan, aayanni (keeyyanni) irra caalu qubee nunin (Ù†) xumurama. Mee Suuraah (boqonnaa) Qurâ€™aanaa tokko fuudhatii xumura Aayaata (keeyyattoota) ilaalaa. Jechoonni xumuraa kan walitti galanii fi yommuu dubbifaman kanneen miâ€™aawaniidha. Akkasumas, himoota gaggabaabo erga balâ€™aa dabarsaniidha. Osoo ilmi namaa kan qopheessu taâ€™e fakkaatan akka Qurâ€™aanaa addunyaa irra ni jiraa? Kitaabni akka Qurâ€™aanatti sagalee bareedan qaraâ€™amuu fi guutun isaa sammutti qabatamuu ni jiraa? Gonkuma ilmi namaa Qurâ€™aana qopheessu hin dandaâ€™u. Kanaafu, Qurâ€™aanni Rabbii oltaâ€™e irraa kan buâ€™e jechuudha. Rabbiin ni jedha:

قُل لَّئِنِ ٱجْتَمَعَتِ ٱلْإِنسُ وَٱلْجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأْتُوا۟ بِمِثْلِ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ
لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِۦ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ٨٨

Jedhi, â€œOsoo ilmi namaatii fi Jinnooni fakkaataa Qurâ€™aanaa fiduu irratti walitti qabamanii, osoo gariin isaanii gariif gargaaraa taâ€™aniyyuu, fakkaataa isaa fidu hin dandaâ€™an.â€•

Suuratu Al-Isra 17:88

وَإِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا۟ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِۦ
وَٱدْعُوا۟ شُهَدَآءَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٢٣﴾

â€œWaan Nuti gabricha keenya irratti buufne irraa shakkii keessa yoo taatan, suurah akka isaa tokko fidaa. Dhugaa kan dubbattan yoo taatan, Rabbiin ala ragoota (deeggartootaa fi gargaartota) keessan waamadhaa.â€• Suuratu Al-Baqarah 2:23

2ffaaâ€“ **Naqliyy (dabarfamaan)**â€“ Qurâ€™aanni Nabiyyanaa Muhammad (SAW) irratti erga buâ€™ee karaa lamaan dabarfamuun as gahe. Innis, sammuu keessatti haffazuu (qabachuu) fi meeshaa barreefamaa irratti barraaâ€™un. Haalli Qurâ€™aanni dhaloota irraa dhalootatti itti darbu, shakkiin ykn jijjiran wayii akka isa keessa hin seenne taasisa. Guutun isaa sammuu keessatti qabatamuun jijjirraa irraa tiikfama. Osoo galmeen Qurâ€™aanni irratti galmaaâ€™e akka jiruun addunyaa irraa bade, yeroma san Qurâ€™aana galmeessun ni dandaâ€™ama. Sababni isaas, Qurâ€™aanni sammuu namoota miliyoonatti lakkaawaman keessa jira. Qurâ€™aanni jecha ilma namaa kan hin taane taâ€™uu Rabbiin haala kanaan ibsa.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ ۚ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

â€œInni (Qurâ€™aanni) jecha weellisaatii mitii, xiqquma qofa amantu.

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

Jecha raagaatiis miti, xiqqoo malee hin gorfamtan.

تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٣﴾

Gooftaa aalamaa hundaa irraa kan buufameedha.â€• Al-Haaqqah 69:41-43

Qureeshonni yommuu Qurâ€™aana raajii isaanitti taâ€™e kana Ergamaan Rabbii (SAW) isaanitti fidu, â€œKuni weellisaadha, kuni raagaadhaâ€• jechuun Ergamaa Rabbii arrabsuu jalqaban. Rabbiin jecha badaa isaanii kana irraa Ergamaa Isaa ni qulqulleesse. Warroonni kunniin osoo amananii fi gorfamanii silaa Ergamaa Rabbii (SAW) hin arrabsanii turan. Qurâ€™aanni Rabbiin irraa taâ€™uu osoo amananii fi akka gorsaatti fudhatanii hordofanii, silaa wanta isaan fayyaduu fi miidhu ni beeku turan.

Kan irraa kaâ€™uun, osoo haala Nabii Muhammad (SAW) ilaalanii, gara amalaa fi akhlaaqa isaa osoo milâ€™atanii, silaa dhimma akka aduu ifu arguu turan. Dhimmi kunis, Nabi Muhammad (SAW) Ergamaa Rabbii taâ€™uu fi wanti inni fide Rabbiin irraa kan buufame taâ€™uu ni hubatu. Qurâ€™aanni kuni jecha ilma namaa gonkumaa taâ€™uu hin dandaâ€™u. Kana irra, jecha Gooftaa aalama hundaati. Kana jechuun Qurâ€™aanni kuni Gooftaa wantootaa hundaa uumee, kunuunsu, guddisuu, barsiisuu, tooâ€™atu, qindeessu fi bulchu irraa kan buufameedha. ***Kunuunsa fi barsiisu Rabbiin ilma namaatiif godhe keessaa tokko kitaaba isaaniif buusudha. Kitaaba kanaan dukkana keessaa bahuun jireenyaa ifaa fi gammachuu gaggeessu.***

Itti aanse Nabiyyiin Qurâ€™aana ofirraa fuudhe fi jecha ofii itti dabaluun kan hin dubbanne taâ€™uu haala kanaan ibsa:

﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ ٱلْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا
مِنْهُ ٱلْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَٰجِزِينَ ﴿٤٧﴾﴾

â€œ**Osoo jechoota sobaa muraasa Nurratti dubbatee,**

Silaa mirgaan isa qabnaa turree.

Ergasii hidda onnee isarraa kunnaa turre.

Isin keessaa namni isarraa dhoorgu tokkollee hin jiru.â€• Al-Haaqqah 69:44-47

Kana jechuun Nabii Muhammad (SAW) wanta Nuti hin jenne osoo jedhe, Qurâ€™aana keessa wanta hin jirre osoo itti dabalee yookiin irraa hirâ€™isee, â€œ**Silaa mirgaan isa qabnaa turree.â€•** Akka warroonni Qurâ€™aana ibsan jedhanitti â€œmirgaan isa qabnaâ€• jechuun â€œhumna cimaan isa qabnaâ€• jechuudha. Sababni isaas, humni cimaan wantoota hundaa mirga keessa jira. Osoo Nabiyyin wanta Rabbiin hin dubbanne dubbate, silaa Rabbiin dubbii isaa hin mirkaneessu, adabbii cimaan isa qabaa ture. Ergasii hidda onnee isarraa kuta. Hiddi onnee yoo cite namni ni duâ€™aa jechuudha. â€œ **Isin keessaa namni isarraa dhoorgu tokkollee hin jiru.â€•** Kana jechuun osoo Rabbiin isa balleesse ykn ajjeese, adabbii ofirraa deebisuu hin dandaâ€™u, eenyullee adabbii Rabbii isarraa dhoorgu hin dandaâ€™u. [2][3]

(Wanti asirraa hubannu Nabiyyiin ykn namni biraa Qurâ€™aana qopheessu ykn ofirraa fuudhe dubbachuu hin dandaâ€™u. Osoo Qurâ€™aana ofumaa qopheessee, â€œkuni jecha Rabbiitiâ€• jedhee, silaa Rabbiin haala armaan olitti ibse kanaan adaba. Qurâ€™aanni jecha Isaa waan taâ€™eef Nabiyyii muâ€™ijizaa garagaraatin ni gargaare, namoota isa faalleessan ni salphise.)

﴿وَإِنَّهُۥ لَتَذْكِرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُۥ لَحَسْرَةٌ عَلَى
ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُۥ لَحَقُّ ٱلْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾﴾

â€œ**(48)Dhugumatti inni warra Rabbiin sodaataniif gorsa. (49)Dhugumatti, isin keessaa kijibsiistoonni akka jiran Nuti ni beekna. (50) Inni kaafiroota irratti gaabbiidha.** (51)**Dhugumatti Inni dhugaa mirkanaaâ€™adha. (52) Maqaa Gooftaa kee Guddaa taâ€™e faarsi**.â€• Al-Haaqqah 69:48-52

â€œ**Dhugumatti inni warra Rabbiin sodaataniif gorsa**.â€• Kana jechuun Qurâ€™aanni warra Rabbiin sodaataniif gorsa ykn yaadannoodha. Namni Rabbiin sodaatu Qurâ€™aanan gorfama. Qurâ€™aana keessatti wanta isa fayyadu arguun ni hojjatu, wanta isa miidhu irraa immoo ni fagaata. Maqaalee, amaloota fi hojiwwan Rabbii Qurâ€™aanan ni yaadata, kanaafu itti amana. Wanta Rabbiin itti ajajee fi dhoowwe, mindaa Rabbiin warra hojii gaggaarii hojjatanii fi adabbii warra badii hojjataniif qopheesse Qurâ€™aanan yaadata. Wanta nafsee isaa olkaasu fi qulqulleessu, wanta xureessu fi salphisuu Qurâ€™aanni isa yaadachiisa. Beekumsa addunyaa fi aakhirah, Jannataa fi Jahannam, beekumsa keeyri fi sharrii Qurâ€™aanni isa barsiisa. Dhugumatti Qurâ€™aanni gorsaa fi yaadannoo haqaati. Namoota hundarratti raga kan taâ€™uudha, warroota Isa baratanii fi hojii irra oolchaniif faaydaa fi qajeelcha taâ€™a. [3]

â€œ**Dhugumatti, isin keessaa kijibsiistoonni akka jiran Nuti ni beekna.â€•** Kana jechuun Qurâ€™aana erga akkanatti ibsinee booda namoonni Qurâ€™aanatti hin amanne akka jiran ni beekna.[4] Kuni akeekachisaa Rabbiin irraa warroota Qurâ€™aanatti hin amannee ykn kijibsiisaniif taâ€™eedha.Waan kijibsiisaniif adabbii cimaan isaan adaba. â€œ**Inni (Qurâ€™aanni) kaafiroota irratti gaabbiidha.â€•** Isaan yommuu Qurâ€™aanatti amanuu fi hordofuu didan, wanta Qurâ€™aana keessatti waadaa galame yommuu argan garmalee gaabbu. Sababni isaas, Qurâ€™aanan hin qajeelfamne, ajaja isaatiif hin bulle. Mindaan isaan jala darbe, adabbii cimaa irra gahan, sababoonni hundi isaanirraa citan.[2] **â€œ**Osoo Qurâ€™aana kijibsisuu baanne, silaa adabbiin kuni nu hin tuqu. Yookiin Osoo Qurâ€™aanatti amannee fi hordofne silaa adabbii jalaa ni baraaramnaâ€• jechuun Guyyaa Qiyaamaa garmalee gaabbu. Garuu gaabbin isaan hin fayyadu. Ibidda erga seenanii booda akkana jedhu,

وَقَالُوا۟ لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِىٓ أَصْحَـٰبِ ٱلسَّعِيرِ ١٠

â€œOsoo kan dhageenyu yookiin kan xinxallinu taanee, silaa warra ibidda bobaâ€™aa keessaa hin taanu turre.â€• jedhan.â€• Suuratu Al-Mulk (Tabaaraka) 67:10 Osoo Qurâ€™aana dhageefatanii, itti xinxallanii, itti amananii fi hordofanii silaa warra ibiddaa keessaa hin taâ€™an. Akeekachisaa fi waadaa Qurâ€™aana keessatti dhufe eenyullee akka hin shakkinee, â€œ**Dhugumatti Inni dhugaa mirkanaaâ€™adhaâ€•** jedhe. Kana jechuun Qurâ€™aanni kuni Rabbiin irraa buâ€™uun isaa haqa. Wanti inni of keessaa qabu hundi haqa shakkii wayitu hin qabneedha. Dhibbaan dhibbatti dhugaa taâ€™uun isaa kan mirkanaaâ€™edha. Kanaafu, Qurâ€™aana guddaa fi haqa irratti hundaaâ€™e kana Kan buuse Rabbii kee faarsi.

Asirraa Maal Hubattee?

âœŽQurâ€™aanni kitaaba xumuraa Rabbiin irraa gara ilmaan namaatti buâ€™eedha. Isa booda kitaabni biraa samii hin buâ€™u.

âœŽ ***Qurâ€™aanatti amanuu jechuun Qurâ€™aanni Rabbiin irraa buâ€™uu, wanti inni of keessaa qabu hundi haqa akka taâ€™e amanuu fi ajajoota isaa hordofuudha.***

âœŽQurâ€™aanni Rabbiin irraa taâ€™uu karaalee baayâ€™een mirkaneessun ni dandaâ€™ama. 1ffaa: Yommuu Qurâ€™aana dubbisanii fi itti xinxallan, Qurâ€™aana qopheessun humna ilma namaati ol akka taâ€™e ni hubatan.

âœŽ2ffaa- guutuun isaa sammuu keessatti qabamuun dhaloota irraa dhalootatti darbuun ilmi namaa jijjiraa wayitu Qurâ€™aana keessatti uumu akka hin dandeenye isa taasisa. Sababni isaas, Qurâ€™aanni sammuu namoota miliyoonatti lakkawaaman keessa waan jiruuf, namni ykn gareen tokko Qurâ€™aana irraa waa tokko nan jijjira jedhe osoo kaâ€™ee, sammuu miliyoonatti lakkawaman jijjiruu qabaa jechuudha. Kuni immoo waan hin dandaâ€™amneedha. Kuni Rabbiin irraa buâ€™u isaa agarsiisaa jechuudha.

âœŽOsoo Nabiyyiin ykn namni biraa Qurâ€™aanatti waa dabale ykn hirâ€™ise ykn wanta Rabbiin hin dubbanne dubbatee jira osoo jedhee, silaa adabbii cimaan isa qaba. Sababni isaas, Rabbiin irratti soba dubbachuun dillii (cubbuu) guddaadha. Adabbii waadaa galeen Nabiyyii hin adabne. Inuma ni gargaare, nama isa faallesse ni salphise. Kanaafu, Qurâ€™aanni jecha Rabbiiti jechuudha.

âœŽQurâ€™aanni warra Rabbiin sodaatiif gorsaa fi yaadannodha. Warra isa kijibsiisan immoo Guyyaa Qiyaamaa gaabbi cimaa isaan irratti taâ€™a. Sababni isaas, Qurâ€™aanatti amananii hin hordofne.

مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾

â€œ**Namni isa (Qurâ€™aana) irraa garagalee, dhugumatti Guyyaa Qiyaamaa baâ€™aa guddaa baadhata**.â€• (Suuratu Xaaha 20:100) Kana jechuun namni Qurâ€™aanatti amanu dide yookiin itti hojjachu dide ykn qoâ€™achuu fi barachuu irraa garagalee, Guyyaa Qiyaamaa adabbii cimaa adabama.[2]

âœŽWaaâ€™ee Qurâ€™aana ilaalchisee tanaan dura balâ€™innaan ilaalle jirra. Kanaafu barruulee saniin linkii kanarraa ilaalun ni dandaâ€™ama. http://sammubani.com/category/quraana/

Kitaabban wabii

[1]al-aqiidatul Islaamiyyatu wa usuusuhaa By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 469
[2] Taysirul Kariimil Rahmaani fii tafsiiri Kalaamil Mannaaniâ€“Abdurahmaan fuula 1043-1044 Naasir Saâ€™dii

[3] Bidaaâ€™u tafsiir 3/193, Ibn Qayyim

[4] Tafsiir ibn Kasiir-8/218

Date Created
September 15, 2018
Author

admin